

ШИФР «BARCELONA»

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА
СТУДЕНТАМИ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПРОДУКТ, ОТРИМАНИЙ В
ХОДІ НАВЧАННЯ У ВНЗ УКРАЇНИ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОБ’ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	5
1.1. Виконання навчального плану як правова основа до виникнення інтелектуального продукту.....	5
1.2. Результат наукової діяльності студента як об’єкт права інтелектуальної власності.....	8
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СТУДЕНТІВ НА РЕЗУЛЬТАТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	13
2.1. Захист прав студентів на результати інтелектуальної діяльності в іноземних державах.....	13
2.2. Правові основи захисту прав інтелектуальної власності студентів в Україні.....	17
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СТУДЕНТІВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ.....	21
3.1. Недоліки українського законодавства щодо захисту прав студентів.....	21
3.2. Пропозиції щодо удосконалення правового регулювання у сфері захисту прав студентів в вітчизняних закладах вищої освіти.....	25
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах активних глобалізаційних процесів, пов'язаних із поступовою інтеграцією України в європейський політичний, правовий і економічний простір виникає необхідність існування якісної національної законодавчої бази, норми якої належними чином захищатимуть права авторів (винахідників) на результати інтелектуальної діяльності. Існування такого виду захисту є особливо важливим в умовах постійного зростання конкуренції на ринку товарів і послуг, де кожен об'єкт інтелектуальної власності, потенційно, може принести ряд переваг над іншими учасниками економічних відносин.

Такого захисту потребують всі соціальні групи населення, серед яких особливу роль займають студенти, які виконуючи навчальний план створюють інтелектуальні продукти у різних галузях науки. Тому, саме вони, в силу недосконалості вітчизняного законодавства, досить часто, страждають від зловживань у цій сфері. Це негативно впливає на інтелектуальний потенціал нації та гальмує її розвиток. Очевидно, що ця проблема потребує комплексного наукового дослідження, з метою виявлення недоліків у національному законодавстві та формування авторських пропозицій, націлених на зменшення кількості зловживань відносно названої групи осіб і саме в цьому полягає **актуальність** обраної теми.

Стан наукової розробки. Питанням щодо захисту прав студентів на інтелектуальні продукти було предметом наукових досліджень таких вчених, як М. О. Вінника, Д. Н. Кірова, М. Н. Кічерова, В. С. Круглик, О. О. Плечій, О. П. Орлюк, Н. В. Савінової, П. Н. Смикова, Т. В. Яковенко та інших. Але зважаючи на те, що дане питання на сучасному етапі є актуальним, воно потребує подальшого дослідження.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини які виникають в ході виконання студентами навчального плану під час створення об'єктів інтелектуальної власності – курсових та кваліфікаційних робіт магістрів.

Предметом дослідження є захист права інтелектуальної власності в закладах вищої освіти України.

Метою роботи є комплексне дослідження питання неефективного захисту прав студентів на отриманий у ході навчання в ЗВО інтелектуальний продукт та формування власних пропозиції щодо його вдосконалення. Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання**:

- визначити роль навчального плану як правової основи для виникнення інтелектуального продукту;
- розглянути питання отриманого результату наукової діяльності студента як об'єкта права інтелектуальної власності;
- ознайомитися з особливостями захисту прав студентів на результати інтелектуальної діяльності в іноземних державах;
- розглянути питання захисту прав інтелектуальної власності студентів в Україні;
- з'ясувати недоліки українського законодавства щодо захисту прав студентів;
- надати пропозиції щодо удосконалення правового регулювання у сфері захисту прав студентів.

Методика дослідження. Під час виконання цього дослідження були використані загальнонаукові методи зокрема: аналізу, порівняння, синтезу та теоретичного дослідження.

Структура та обсяг. Робота складається зі вступу, трьох розділів (по два підрозділи кожен), висновків та списку використаної літератури (39 найменувань, розміщених за згадуванням). Загальний обсяг роботи становить 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Виконання навчального плану як правова основа до виникнення інтелектуального продукту

За останніми статистичними даними, наведеними на офіційному веб-сайті Державної служби статистики, в Україні функціонують 370 ВНЗ I-II рівнів акредитації (коледжі, технікуми, училища) та 287 ВНЗ III-IV рівнів акредитації (університети, академії, інститути). На початок навчального року у названих ВНЗ здобувають вищу освіту 217,3 тис. ос. і 1369,4 тис. ос. відповідно [1]. Тобто фактично в Україні працюють 657 Вищих навчальних закладів, кожен із яких надає освітні послуги в межах та на підставі Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII [2], а також Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України, від 30 грудня 2015 р. № 1187 [3], що здійснюють підготовку 1 586,7 тис. майбутніх фахівців, відповідно до визначеного переліку спеціальностей (спеціалізацій) забезпечуючи, тим самим, безпосереднє виконання взятих не себе договірних зобов'язань.

Безумовно, за час навчального процесу студенти (курсанти) мають успішно виконати перелік визначених завдань, у межах освітньої програми, розробленої на основі Стандарту вищої освіти для відповідного ступеня вищої освіти, що передбачено ст. 5 Закону України «Про вищу освіту», від 01.07.2014 № 1556-VII [4], а саме:

Ступені вищої освіти	Стисла характеристика
Молодший бакалавр (ч. 3, ст. 5)	«освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми ...».

Бакалавр (ч. 4, ст. 5)	«освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми ...».
Магістр (ч. 5, ст. 5)	«освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми».

Схему сформовано автором на підставі Закону України «Про вищу освіту», від 01.07.2014 № 1556-VII [4]

Відповідно до вимог освітньої програми, закладами вищої освіти (далі ЗВО) розробляються навчальні плани, що передбачають виконання здобувачами вищої освіти різноманітних практичних завдань, які є самостійною роботою студента та невід'ємною складовою навчального процесу. До них відносяться лабораторні роботи, семінарські заняття, курсові й кваліфікаційні роботи та ін. В ході їх виконання заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Результатом цієї діяльності є створення нових об'єктів (винаходів, корисних моделей, промислових зразків) чи отримання новітніх технологічних або організаційних рішень у будь-якій сфері діяльності. Тобто, внаслідок виконання навчального плану студентом, виникає новий матеріальний продукт чи з'являється нове рішення. Безумовно, це є результат інтелектуальної діяльності. При чому, за наявності, у такого об'єкта певної сукупності ознак, він може підпадати під правову охорону у сфері інтелектуальної власності. А, за певних обставин, такі інтелектуальні продукти можуть приносити матеріальну вигоду їх авторам (винахідникам) та користь суспільству.

Проводячи своє дослідження ми встановили, що в середньому, за весь термін навчання в ЗВО, вітчизняний студент виконує приблизно 6 таких письмових робіт, результатом яких є інтелектуальний продукт. Тобто, один студент, навчаючись у ВНЗ створює, як мінімум один інтелектуальний продукт

упродовж одного навчального року.

Враховуючи наведені вище статистичні дані, українськими студентами в ході виконання навчального плану виробляється щорічно, близько 1,5 мільйони нових винаходів чи інноваційних, технологічних або організаційних рішень у різних галузях знань, більшість із яких, на жаль, залишаються не використаними на практиці.

Причин цьому декілька. З одного боку студенти, в силу власної правової необізнаності та небажання щось робити далі, не вживають будь яких заходів, спрямованих на створення умов для надання своїм інтелектуальним продуктам правової охорони. З іншого боку, не менш поширеною є проблема використання вказаних об'єктів особами, які не брали участі у їх створенні, а лише використали такі результати інтелектуальної діяльності для власних потреб, порушуючи права законних власників.

На нашу думку, такий стан справ в даній сфері, негативно впливає на розвиток інтелектуального потенціалу країни та є додатковою перепорою для розвитку вітчизняної економіки. Адже, не виключено, що саме такий об'єкт, у разі надання йому правової охорони, з одного боку може принести значну користь державі, а з іншого – стимулюватиме автора займатися його вдосконаленням. Особливо це питання є актуальним для сучасних студентів (курсантів), які нерідко, не мають стабільного доходу, або ж, у разі його наявності, не можуть у повній мірі задовольнити власні потреби.

Враховуючи вищевикладене, ми вважаємо, ця проблема порушує стан захисту прав студента, як власника об'єкта інтелектуальної власності, у разі привласнення такого об'єкту сторонніми особами в тому числі науковим керівником. Довести факт такого правопорушення, особливо якщо воно вчинене викладачем дуже важко. Адже, як слушно зазначає О. Гумега «... складнощі виникають у процесі збору доказів, які можуть підтвердити чи спростувати наявність факту порушення права інтелектуальної власності. Варто підкреслити, що основна проблема полягає не в доказуванні факту використання прав інтелектуальної власності, а в доказуванні дії чи

бездіяльність, які тягнуть за собою порушення або створюють умови для порушення прав інтелектуальної власності» [5, с. 120]. Для прикладу, потенційний порушник прав може в разі необхідності припиняти свою діяльність, а за необхідності, поновлювати її, що створюватиме додаткові проблеми під час підготовки необхідної доказової бази та відповідно, зменшить шанси захистити порушене право.

Тому, на наш погляд, доцільно більш детально проаналізувати існуючі правові норми та відповідні процеси в цьому напрямі та запропонувати авторську ідею, щодо вироблення ефективних механізмів, запобігання та протидії порушенням у сфері захисту та подальшого використання продуктів інтелектуальної праці студентів. Адже, в умовах зростання ролі інтелектуальної власності в економічному розвитку суспільства та країни, виникає необхідність вдосконалення способів та засобів її захисту, забезпечуючи, при цьому, підтримку процесу інтеграції інтелектуального потенціалу нації у внутрішній та світовий ринки.

Підсумовуючи вищевикладене доцільно зазначити, що за час виконання завдань, у межах навчального плану, студенти (курсанти, слухачі, ад'юнкти) створюють декілька об'єктів інтелектуальної власності. Більшість із таких об'єктів залишаються не використаними на практиці, що може призвести як до втрати нового ефективного вирішення певної проблеми, так і до зловживань, шляхом привласнення таких об'єктів сторонніми особами. Безумовно, ця проблема потребує комплексного дослідження, з метою з'ясування недоліків такого стану та формування авторських пропозицій щодо їх вирішення.

1.2. Результат наукової діяльності студента як об'єкт права інтелектуальної власності

Одним із ключових сучасних напрямів якісної підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців є самостійне виконання останніми наукових досліджень. Як слушно наголошує Ю. Е. Лавриш «... завдання науково-

дослідної роботи студентів у ВНЗ полягає в розвитку в них умінь пошукової, дослідницької діяльності, а також у формуванні вмінь застосування методів наукових досліджень на практиці, ознайомлення студентів з постановкою й розв'язанням наукових і технічних проблем» [6, с. 73]. Шляхом належного виконання завдань, студент (курсант) здійснює комплексне наукове дослідження теоретичного матеріалу, аналізує практичні аспекти діяльності об'єкта дослідження, знаходить проблемні питання та пропонує шляхи їх вирішення, тим самим створюючи новий інтелектуальний продукт. Такий продукт наукової діяльності формується в його свідомості та з'являється на паперовому чи електронному носії, тобто набуває матеріальної форми. Набуваючи саме матеріальної форми результат наукового студентського дослідження може стати об'єктом правової охорони у сфері інтелектуальної власності.

Особливістю створення такого об'єкту ІВ, є те, що воно відбувається в ході проведення наукового дослідження, виконання якого передбачено навчальним планом відповідної освітньої програми. Найбільш значимими, серед них є конкурсні роботи студентів, кваліфікаційні випускні роботи здобувачів вищої освіти, курсові роботи, а також наукові статті.

Найбільш, поширеними результатами наукової діяльності студентів (курсантів, слухачів, ад'юнктів) є наукові та літературно-художні твори. Також, результатами такої діяльності можуть бути комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин та інше.

Прийняття нових законодавчих вимог до якості надання освітніх послуг передбачає створення у закладах вищої освіти локальних репозитаріїв, тим самим створюючи додаткові інструменти для захисту прав інтелектуальної власності студентів. У сучасних ЗВО такі репозитарії створені, але із-за відсутності механізмів контролю за їх наповненням фактично не діють і деякі з

перелічених видів творчої діяльності студентів, взагалі залишаються поза межами цього виду правової охорони. До прикладу, можна навести курсову роботу, написання та, відповідно, захист якої є однією з необхідних умов для здобуття ступеня вищої освіти. Розглянемо детальніше такий різновид творчої діяльності студента.

Перш за все слід зауважити, що в Україні відсутній спеціальний нормативний акт, який врегульовує питання організації, проведення, виконання та захисту курсового дослідження, а головне забезпечення захисту використання його результатів. Це пов'язано зі вступом в силу нової редакції ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [4], якою, зокрема, п. 1 ч. 2 ст. 32 передбачено, що до переліку прав ЗВО відноситься «розробка та реалізація освітніх (наукових) програм в межах ліцензованої спеціальності» [4]. Тобто національні заклади вищої освіти, володіючи певною автономією щодо розробки та затвердження таких програм, повинні затверджувати спеціальні Положення або інструкції, в яких мають міститись норми, спрямовані на захист прав інтелектуальної власності студентів.

Також вітчизняні нормативно-правові акти не містять і визначення того, що являє собою курсова робота. У дослідженні за основу загальноприйняте трактування цього терміну, а саме «курсорова робота з навчальної дисципліни – це творче або репродуктивне рішення конкретної задачі, як правило, дослідного характеру, щодо об'єктів діяльності фахівця (споруд, технологічних процесів, механізмів, апаратних та програмних засобів тощо або їх окремих частин), виконане студентом самостійно під керівництвом викладача протягом встановленого терміну в одному семестрі відповідно до технічного завдання на основі набутих з даної та суміжних дисциплін знань та умінь і становить собою сукупність документів (пояснювальної записки, при необхідності – графічного матеріалу тощо)». Як бачимо увага наголошується на тому, що таке рішення носить творчий характер, тобто мова йде про створення чогось нового або, внаслідок цього процесу, вдосконалення вже існуючого. Безумовно таке рішення, потенційно, може задовольнити певну соціально-економічну чи іншу

потребу суспільства в інформаційній, правовій, фінансовій, господарській, культурній та інших сферах, а також може принести матеріальну вигоду її автору.

Світовий досвід показує, що, нерідко, творча діяльність студентів призводить до створення якісно нового продукту, який здатен задовольнити інтереси населення в певній сфері, а також може стати своєрідним «поштовхом» до розробок чогось нового на його основі. Одним із яскравих прикладів студентських розробок є створення американським програмістом М. Цукербергом всесвітньо відомої мережі «Facebook», яка за даними «Alexa Internet» (дочірня компанія «Amazon», що збирає та формує статистичні відомості, в тому числі про відвідуваність інших сайтів користувачами) займає у світі 3 місце за відвідуваністю [7]. Того часу у Гарварді, як і більшості університетів, не було бази даних з фотознімками студентів. Марк Цукерберг зламав університетську базу даних і почав активно розміщувати такі зображення студентів парами на спеціально створеному ним сайті, де пропонував проголосувати за один із двох фотознімків. Протягом кількох годин на сайт завітало п'ять сотень відвідувачів. Побачивши це Марк почав успішно розвивати цей студентський сайт, який згодом перетворився на глобальну соціальну мережу «Facebook». Її автор, завдяки цьому інтелектуальному продуктові, за останніми даними популярного журналу «Forbes» займає 7-му сходинку у рейтингу найбагатших людей у світі [8]. Цей факт розвитку саме такого інтелектуального продукту, безумовно, свідчить про неабияку значимість такого різновиду наукової діяльності та є певним мотиваційним фактором для нинішніх студентів.

На важливості такої діяльності, а також її належній правовій охороні, неодноразово зазначали відомі вітчизняні науковці. До прикладу В. С. Круглик, М. О. Вінник та О. О. Плечій наголошують, що «результатом участі студентів в науково-дослідній роботі є підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів, поліпшення адаптації фахівців на робочих місцях, створення умов для реалізації творчого потенціалу й надані можливості

майбутнього успішного працевлаштування» [9, с. 132]. У свою чергу Т. В. Яковенко, вказує, що «вона активізує навчальну діяльність, впливає на більш глибоке й усвідомлене засвоєння програмного матеріалу, формує творче ставлення до предмета, який вивчається, допомагає краще зорієнтуватися в потоці наукової інформації, що постійно зростає, сприяє формуванню навичок і умінь вирішення нестандартних завдань в галузі професійної діяльності, забезпечуючи формування цілісного креативного навчального середовища в інженерно-педагогічному ВНЗ» [10, с. 170]. Хочемо також додати, що розглянутий напрям навчальної діяльності позитивно впливатиме на розвиток творчих здібностей студента, що дасть можливість, у короткостроковій перспективі, підготувати висококваліфікованого й конкурентоздатного фахівця на ринку праці. Адже одним із пріоритетних завдань ЗВО, на сучасному етапі, є створення таких умов, за яких студент, після його закінчення, якнайскоріше зможе адаптуватися до нинішніх життєвих реалій.

Таким чином однією із важливих умов підготовки майбутніх фахівців є самостійне виконання останніми наукових досліджень. Виконання таких досліджень передбачає створення чогось нового, що може бути об'єктом правової охорони, а також здатен задовольнити інтереси населення в певній сфері, про що свідчить позитивний іноземний досвід. Поряд із цим залишається ряд актуальних питань пов'язаних із забезпеченням та наданням належної правової охорони об'єктам студентської наукової діяльності.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СТУДЕНТІВ НА РЕЗУЛЬТАТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Захист прав студентів на результати інтелектуальної діяльності в іноземних державах

Аналізуючи роками сформовану світову практику розгляду та вирішення питань у сфері інтелектуальної власності доводиться констатувати, що однією з нагальних проблем, яка потребує дослідження та формування пропозицій щодо її вирішення є захист прав особи – автора (винахідника) на результати інтелектуальної діяльності. Не оминає ця проблема і студентів закордонних ВНЗ, переважна більшість із яких, у період навчання, створюють об'єкти, що можуть підпадати під правову охорону законодавства країн, де вони розташовані. Слід також враховувати таку обставину, що інтелектуальна власність, виступаючи предметом купівлі-продажу, ринкова вартість якого постійно зростає, може приносити певну матеріальну вигоду, що є значимим фактором для багатьох студентів.

Ознайомлюючись із зарубіжним досвідом, в аспекті захисту прав студентів на результати інтелектуальної діяльності, доцільно відзначити, що найбільш поширеними є порушення в частині авторського та патентного прав. Адже за час навчального процесу студенти виконують різноманітні творчі завдання, а також, в залежності від спеціальності (спеціалізації), створюють винаходи, корисні моделі, промислові зразки, тощо.

Безумовно ключовими дієвими інструментами запобігання та протидії правопорушенням на студентські інтелектуальні продукти є як якісна, з точки зору захисту прав ІВ, національна законодавча база, так і внутрішні «вузівські» акти. Активну діяльність у цьому напрямі роботи постійно здійснюють уповноважені суб'єкти розвинених країн, зокрема США, Японії, Німеччини, Китаю, Великої Британії, Південної Кореї, Франції, Швеція, Польщі, Шотландії та інших, ЗВО яких сприяють захисту прав у цій сфері.

Перш за все слід наголосити, що в більшості цих країн, вже давно на законодавчому рівні закріплено поняття «академічної доброчесності», внаслідок чого у свідомості переважної частини сучасного покоління сформувалася думка про неприпустимість використання, без посилання на законного автора, об'єктів інтелектуальної діяльності. Внаслідок чого в розвинених країнах досить низький рівень порушень законодавства про авторське право.

При цьому провідні іноземні університети вживають ряд заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків несанкціонованого використання об'єктів інтелектуальної власності. До прикладу, у Лондонському Університетському Коледжі (University College London) визнається загальний принцип UCL, за яким студент є власником будь-якої інтелектуальної власності, яку він або вона виробляє у продовж його навчання. Цей принцип може бути змінений у випадку спільної або зовнішньої фінансової роботи або інших виняткових обставин. Щодо права інтелектуальної власності в студентській творчій роботі слід додати, що Лондонський Університетський Коледж заявляє, що залишає за собою право на чесних та розумних умовах набути права власності на матеріальний елемент будь-яких художніх творів, що випускаються студентами, у тому числі без обмежень: картини, фотографії, скульптури та мультимедійні твори.

Відтворювати без винагороди художні твори, придбані у виданнях UCL для навчального та рекламного використання, включаючи бази даних, веб-сайти, академічні публікації, каталоги виставок, листівки та проспекти брати протягом прийняттого періоду часу матеріальний елемент будь-яких творів, що випускаються студентами, та / або відповідне відтворення цих робіт для цілей опублікування у публікаціях UCL та його персоналу та / або для цілі показу цих робіт професійним статутним органам для перевірки відповідних програм. Щоб уникнути сумнівів, авторські права на всі художні твори залишаються у студента, і будь-яке відтворення, яке UCL призначено для комерційних цілей, підлягає індивідуальній ліцензії та підлягає стандартній угоді UCL щодо

розподілу доходів між студентом та «вузом» [11].

Також особлива увага приділяється запобіганню плагіату, що є цілком логічним станом речей, оскільки не виключено, що студент, при написанні власної роботи, може несанкціоновано привласнити думки інших студентів, які навчаються на старших курсах. Природнім є також і те, що більшість іноземних вузів активно протидіють плагіату, адже за час навчання, студенти виконують велику кількість письмових робіт. Більше того, навіть створення об'єкту промислової власності може відбутися внаслідок проведення наукових досліджень, які можуть супроводжуватися написанням таких робіт.

Так, у Центральному Європейському університеті студентів, які хоча б один раз були помічені у плагіаті, обов'язково перевіряють після кожного курсу, а особи, викриті у плагіаті в дипломній роботі, в результаті залишаються без диплома. У навчальних закладах Голландії та Швеції курсову роботу можуть забракувати, якщо плагіатом виявиться хоча б пів сторінки тексту. У Польщі місцева система перевірки plagiat.pl припиняє перевіряти роботу, якщо виявляє, що неоригінальний текст становить 50%. У Великій Британії для вирішення проблеми боротьби з плагіатом створено Стратегічний об'єднаний інформаційний комітет (JiSC), який також працює і в системі вищої освіти Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії [12, с. 7].

Як бачимо іноземні освітні установи активно працюють у напрямку забезпечення захисту прав інтелектуальної власності студентів, паралельно формуючи умови для реалізації наукового потенціалу кожного студента. Безперечно це сприяє популяризації й самих навчальних закладів серед абітурієнтів, не обмежуючись територіальними межами однієї країни. Адже можливість здобувати освіту у престижному вузі завжди приваблювали освічену молодь.

Не менш важливою є роль держави в питанні захисту прав студентів на інтелектуальні продукти. В більшості випадків, державна політика орієнтована на стимулювання творчої діяльності студентів, що проявляється у формі значного фінансування вищої освіти з відповідного бюджету.

На наш погляд зразковим в цьому напрямку є досвід Фінляндії, яка за даними Міжнародного індексу майнових прав (International Property Rights Index – IPRI) [13] займає провідні позиції у сфері захисту прав інтелектуальної власності. А за кількістю заявок на винаходи, поданих до Європейського патентного відомства (ЄПВ), та за кількістю патентів, виданих Бюро по патентах и товарних знаках США стала одним із лідерів у Європі [14, с. 101]. Освітній процес в цій державі фінансується за якісним показником. Як наголошує Т. А. Ящук за такого підходу передбачається «виділення бюджетних коштів залежно від результативності навчальної, наукової та дослідницької діяльності ВНЗ. При цьому враховуються безпосередні (якість та обсяг освітніх послуг, що було надано) і кінцеві (соціально-економічний ефект від отримання освіти: кар'єрного росту випускників ВНЗ, їх доходів, задоволення роботодавця якісним рівнем підготовки фахівців, тощо)» [15, с. 24 – 25].

Аналогічний підхід у питанні фінансування застосовується в Данії, Нідерландах та США. Вважаємо, що такі методи з одного боку сприяють стимулюванню розвитку інтелектуальної власності університетів, а з іншого – захищають її результати та авторів, про що свідчать результати міжнародних авторитетних рейтингів.

Таким чином, зазначаємо, що у провідних іноземних країнах приділяється досить значна увага захисту прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності, отримані ними в ході навчання. При цьому, окрім наявності відповідних норм у тому чи іншому національному законодавстві, освітні установи самі вживають заходи, спрямовані на недопущення правопорушень у цій сфері. Особлива увага приділяється протидії плагіату, що пов'язується з виконанням студентами значної кількості письмових завдань. Зокрема мова йде про курсові та дипломні (кваліфікаційні) роботи, які є результатом інтелектуальної діяльності і написання й захист яких є невід'ємною умовою для здобуття освітнього ступеня.

2.2. Правові основи захисту прав інтелектуальної власності студентів в Україні.

Вітчизняне законодавство не виділяє студентів в окрему категорію, інтелектуальна діяльність яких потребує спеціального правового захисту, тому він здійснюється на загальних підставах. А саме всі суспільні відносини щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні охороняються державою. Стаття 54 Конституції України [16] гарантує громадянам «свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності...» [16].

Законодавство України наголошує, що нікому не дозволено використовувати або розповсюджувати об'єкти права інтелектуальної власності без згоди автора, за винятком випадків, передбачених відповідним законодавством. Загалом же аналізуючи відповідні положення Основного Закону нашої держави можемо відзначити, що його нормами закладено основи для можливості вільного користування, розпорядження й володіння результатами власної інтелектуальної діяльності та передбачено існування юридичних гарантій для захисту таких прав у досліджуваній сфері.

Важливу роль в аспекті захисту прав інтелектуальної власності відіграють ратифіковані Україною міжнародні угоди та договори, оскільки саме вони, за змістом своїх положень, формують глобальну систему, що охоплює практично всі існуючі напрями взаємодії сучасних держав. За такої форми співпраці забезпечуються гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами у цій сфері, що є особливо актуальним для України, в умовах обрання нею європейського вектору подальшого розвитку. З числа таких міжнародних документів, на нашу думку, доцільно виділити:

1. Всесвітню конвенцію про авторське право 1952 року [17].
2. Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів [18].

3. Паризьку конвенцію про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року [19].
4. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року [20].
5. Міжнародну конвенцію по охороні нових сортів рослин [21].
6. інші міжнародні договори та угоди.

Норми щодо захисту прав студентів у сфері інтелектуальної власності містяться також у кодифікованому законодавстві. Норми яких передбачають можливість звернення до компетентних органів, у разі порушення прав, встановлюють відповідальність за такі порушення, врегульовують питання щодо їх захисту під час імпорту (експорту) тощо.

До основних, із числа існуючих, доцільно віднести наступні:

а) Цивільний кодекс України (Книга IV «Право інтелектуальної власності», ст. 418 – 508, ст. 1107 – 1114) [22] положення якого врегульовують немайнові та майнові відносини учасників таких правовідносин;

б) Окремі норми адміністративного законодавства, які передбачають настання адміністративної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності, зокрема за ст. ст. 52², 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП [23];

в) Окремі норми кримінального законодавства, які передбачають настання кримінальної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності, а саме за ст. ст. 176, 177, 203-1, 216, 229, 231 КК України [24];

г) Митний кодекс України (Глава 57. Заходи органів доходів і зборів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України, ст. 397 – 403, 476) [25], в якому врегульовано питання щодо захисту прав інтелектуальної власності під час митного контролю і митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності та інших питань, пов'язаних імпортом та експортом об'єктів права ІВ.

Поряд із наявністю відповідних норм у кодифікованому законодавстві

уваги потребує питання врегулювання досліджуваної сфери спеціальними юридичними актами, що обумовлено специфікою сфери ІВ.

На сьогоднішній відносини у сфері ІВ врегульовано багатьма спеціальними юридичними актами, виділимо ключові та стисло проаналізуємо їх завдання, по кожній умовній складовій досліджуваної сфери.

Авторське право та суміжні права	ЗУ «Про авторське право та суміжні права» [26]; ЗУ «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» [27];
Патентне право	ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [28]; ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки» [29]; ЗУ «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [30]; ЗУ «Про охорону прав на сорти рослин» [31].
Право на комерційні позначення	ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [32]; ЗУ «Про охорону прав на зазначення походження товарів» [33].

Схему сформовано автором

Норми більшості наведених законодавчих актів охороняють особисті немайнові й майнові права авторів (винахідників) та їх правонаступників. Врегулюють питання щодо створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності (творів, винаходів, промислових зразків, корисних моделей, знаків для товарів та послуг та ін.), а також передбачають існування відповідних механізмів захисту порушених прав творців (авторів, винахідників) (відновлення порушених прав, припинення правопорушення тощо).

Щодо захисту на інтелектуальні продукти студентів вітчизняних освітніх закладів, то слід зазначити, що цей напрям в Україні, на наш погляд, є недостатньо розвиненим. Загальновідомим є той факт, що більшість національних ЗВО, порівняно з іноземними освітніми установами, практично не вживають заходів, спрямованих на ефективний захист прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності. Поширеною є практика, за якою більшість вимог, метою яких є недопущення порушення прав у цій сфері, є декларативними й на кінцевих стадіях виконання письмового завдання вони

ігноруються, або ж не виконуються у повному обсязі. Внаслідок чого виникає ризик ймовірного зловживання таким становищем, у тому числі й учасниками освітнього процесу (студентами, викладачами та ін.) неправомірного привласнення об'єкта права інтелектуальної власності (твору, винаходу, промислового зразка, корисної моделі й інших).

Одним із прикладів такого ігнорування є небажання студентів виконувати таку роботу самостійно. В умовах сьогодення написати наукову роботу на будь-яку тематику не є проблемою, адже якщо студент не бажає робити це самостійно, є можливість отримати необхідний результат, обираючи з декількох варіантів. Зокрема, можна знайти готову роботу у мережі Інтернет або ж, за окрему плату, замовити написання такої роботи. Внаслідок цього студент не тільки не набуває навиків щодо самостійного виконання роботи, а й не отримує той обсяг знань, який має засвоїти за час здобуття відповідного освітнього рівня.

Підсумовуючи зазначене, доцільно наголосити, що необхідність забезпечення захисту прав ІВ передбачена на конституційному рівні, а також визначена окремими ратифікованими міжнародними угодами та договорами. Важливу роль у цьому напрямку відіграють кодифіковане та спеціальне законодавство, норми яких забезпечують можливість практично реалізувати право на захист у сфері інтелектуальної власності, у разі його порушення. Поряд із цим, залишається актуальною проблема ефективного захисту таких прав на рівні ЗВО, що, безумовно, негативно впливає на освітній потенціал нації, внаслідок неналежної підготовки студентів, а також бажанню і його реалізації деяких абітурієнтів здобувати освіту в іноземних навчальних закладах.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СТУДЕНТІВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

3.1. Недоліки українського законодавства щодо захисту прав студентів

У сучасній науковій літературі неодноразово наголошувалося на тому, що існуюча система захисту прав на студентські інтелектуальні продукти є недостатньо ефективним інструментом протидії існуючим правопорушенням. Фактичним підтвердженням цієї думки є значна кількість зловживань, які виникають внаслідок недоліків у законодавстві. Причому мова йде не тільки про норми щодо правової охорони результатів інтелектуальної діяльності, а й тих, що регулюють відносини в інших сферах державного управління.

Безумовно такі недоліки негативно впливають на ефективний захист порушених прав. Розглянемо основні з них:

1) Низький рівень правової освіченості студентів. На нашу думку, це є основним недоліком системи освіти, оскільки студент (курсант), який є потенційним автором (винахідником) маючи хоча б базові знання у цій сфері може сам вжити ряд заходів, направлених на встановлення правової охорони над результатом власної інтелектуальної діяльності.

На сьогоднішній день більшість студентів неознайомлені не тільки зі всім спектром наявних прав на об'єкти інтелектуальної власності, а й, навіть, не знають про можливість такого способу захисту. Така необізнаність, у першу чергу, пов'язана з тим, що в більшості майбутніх студентів ще у шкільні роки відсутні навчальні дисципліни, які хоча б опосередковано були пов'язаними з правом ІВ. Предмет «Правознавство» розглядається поверхнево тільки у 9 класі й орієнтований на загальне ознайомлення з конституційним, цивільним, кримінальним, адміністративним та іншими відомішими галузями права.

Ця проблема існує й на рівні закладів вищої освіти, адже в більшості з них, не викладається навчальна дисципліна «Інтелектуальна власність», вивчення якої надало б можливість усвідомлювати те, що їхня інтелектуальна

діяльність може бути об'єктом правової охорони. Безумовно це призводить до зростання рівня правового нігілізму, що, в свою чергу, негативно впливає на іміджеву складову тієї чи іншої освітньої установи.

2) Академічний плагіат у студентських роботах. На перший погляд може здатися, що поширеною є проблема несанкціонованого використання творів, в силу власної правової необізнаності чи свідомого ігнорування норм законодавства, самими студентами. Але існує, також, проблема неправомірного використання результатів інтелектуальної діяльності одних студентів іншими студентами, що безумовно є порушенням прав справжніх авторів.

Відповідно до ч. 6 ст. 69 ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 [4] «заклади вищої освіти та наукові установи здійснюють заходи із запобігання академічному плагіату – оприлюдненню (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [4]. Однак, доводиться констатувати, що освітні установи, поки що, в повній мірі не забезпечують належну йому протидію, часто ігноруючи встановлені самим вузом умови, або ж не вимагають їх повноцінного виконання.

Враховуючи ту обставину, що плагіат є одним із найдавніших та найпоширеніших видів порушень прав автора, можемо сказати, що існуючий стан запобігання проявам цього явища є недопустимим і потребує вжиття ефективних заходів, спрямованих на реальну протидію його проявам. Адже, як, слушно, наголошує М. Н. Кічерова «культура наукового цитування виробляється в процесі підготовки самостійної наукової праці» [12, с. 3]. Тобто внаслідок наявного законодавчого врегулювання країна втрачає свій науковий потенціал.

Небезпечність плагіату, на переконання Г. О. Ульянової, полягає в тому, що: запозичення чужих результатів інтелектуальної власності стає нормою і не розглядається як правопорушення, погіршується якість підготовки майбутніх фахівців, суттєво знижується якість наукової діяльності» [34, с. 228]. Очевидно,

що відносно такого виду правопорушень має бути сформована ефективна «вузівська» система захисту прав ІВ, яка буде додатковим стимулом для студентів до активної творчої діяльності.

3) Обмежений перелік письмових робіт студентів, які обов'язково мають вноситися до локальних репозитаріїв. Так, до прикладу Положенням про інституційний репозитарій СумДУ [35] не передбачено включення до переліку творів, які підлягають опублікуванню в репозитарії – курсових робіт, що, нашу думку, є помилковим. Оскільки такий твір є творчим вирішенням конкретного завдання та, відповідно, він є інтелектуальним продуктом і, потенційно, може містити нове вирішення певної проблеми, що може принести матеріальну вигоду його автору та користь для держави. Відповідно така робота може бути об'єктом неправомірних посягань, тому й, безумовно, потребує додаткового захисту;

4) Відсутність нормативно врегульованого порядку включення письмових студентських робіт до локальних репозитаріїв. На сьогоднішній день залишається невирішеною проблема ефективного наповнення письмовими роботами репозитаріїв освітніх установ, внаслідок чого, як правило, в них опубліковується невелика кількість робіт. Це призводить також до того, що унеможлиблюється якісне всебічне дослідження певної наукової проблематики, шляхом неможливості дистанційного ознайомлення з творами на цю тематику, адже багато студентських інтелектуальних продуктів, зокрема кваліфікаційних випускних робіт здобувачів вищої освіти залишаються у паперовому вигляді, що не сприяє розвитку науки загалом. В свою чергу більшість студенти, знаючи про такий недолік нормативного регулювання, скоріш за все не будуть витрачати власний час на створення якісного інтелектуального продукту.

Ключовою причиною виникнення такої ситуації є відсутність єдиного, затвердженого нормативного акту, положення якого б врегульовували сам механізм наповнення репозиторію письмовими роботами студентів. На наш погляд його розробка та прийняття, сприятиме кардинальному зростанню кількості опублікованих письмових робіт, що позитивно впливатиме на

розвиток студентської наукової сфери, а також буде служити додатковими гарантіями захисту прав на ці інтелектуальні продукти.

Варто наголосити, що всі перелічені недоліки можуть призвести до зростання ризику можливого несанкціонованого використання студентських інтелектуальних продуктів зацікавленими особами (викладачами, іншими співробітниками ЗВО та ін.), що протирічить базовим принципам академічної доброчесності – сучасної основи сталого розвитку студентської науки.

Усвідомлення того, що більшість студентів є необізнаними у питаннях можливого захисту прав на об'єкти інтелектуальної діяльності, а також недосконалість національного законодавства та «вузівських» нормативних актів може призводити до частих зловживань із боку зацікавлених осіб. Такі зловживання можуть проявлятися у формі привласненні об'єкта інтелектуальної діяльності студентів та вжиття протиправних заходів, спрямованих на недопущення їх реєстрації, з метою отримання охоронного документу та вчинення ряду інших правомочностей, щодо володіння, користування й розпорядження ними.

Ми маємо усвідомлювати, що будь-який прояв неправомірно привласнення об'єктів студентської інтелектуальної діяльності гальмує розвиток самого справжнього творця. Адже такий студент, будучи залежним від волі викладача чи іншої особи, апріорі не може повноцінно розвиватися і, як наслідок, це призведе до зниження ефективності генерування ним нових ідей, що, безумовно, не принесе користі ні йому самому, ні суспільству.

Отже, враховуючи результати проведеного нами дослідження, викладеного вище, можемо з впевненістю зазначити, що сучасна система захисту прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності є недостатньо ефективною. Свідченням цього є значна кількість зловживань, які виникають внаслідок існування недоліків у національному законодавстві. До основних таких недоліків доцільно віднести низький рівень правової освіченості студентів, плагіат у студентських роботах, обмежений перелік письмових робіт студентів, які обов'язково мають вноситися до локальних репозитаріїв та

відсутність нормативно врегульованого порядку включення письмових студентських робіт до таких репозитаріїв.

3.2. Пропозиції щодо удосконалення правового регулювання у сфері захисту прав студентів

Очевидно, що перелічені й охарактеризовані недоліки потребують усунення, а, відповідно, й пропозицій щодо вдосконалення існуючого правового регулювання у сфері захисту прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності що створені ними під час навчання в ЗВО. Пропонуємо власні пропозиції по кожному із охарактеризованих недоліків.

1. Низький рівень правової освіченості студентів.

На нашу думку, одним із важливих завдань у вирішенні цієї проблеми є формування умов які сприятимуть тому, що студенти будуть ознайомленими хоча б із основами правового захисту їх прав на інтелектуальні продукти. Як наголошувалося вище, студент – автор (винахідник) маючи хоча б базові знання у цій сфері може сам вжити відповідні заходи, направлені на встановлення правової охорони над результатом власної інтелектуальної діяльності. Вважаємо, що це призведе до мінімізації ризиків вчинення дій спрямованих на порушення законних прав студентів.

Слід також звернути увагу й на ту обставину, що в цей час складно відслідкувати всі наявні правопорушення, враховуючи кількість ЗВО в Україні. Тому юридична обізнаність студентів у цій сфері має стати ефективним інструментом у питанні, як запобігання правопорушень так і захисту вже порушених прав.

Для формування таких умов, на нашу думку доцільно рекомендувати закладам вищої освіти включити до переліку предметів, які є обов'язковими для вивчення, на першому (бакалаврському) освітньому рівні, навчальний курс з «Інтелектуальної власності». Адже обов'язкове вивчення цієї дисципліни було відмінено шляхом скасування Наказу МОН України «Про запровадження у

ВНЗ навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» від 20.10.2004 р. № 811 [36], на підставі Наказу МОН України «Про визнання такими, що втратили чинність, накази Міністерства освіти і науки України» від 04.03.15 № 235 [37] Безумовно зазначений акт не забороняє включати навчальний курс з інтелектуальної власності до навчальних планів ЗВО. Однак, сьогодні показує, що освітні установи, з різних причин, у переважній більшості випадків, не включають цю дисципліну до своїх навчальних планів.

На нашу думку існування такої навчальної дисципліни сприятиме тому, що студенти матимуть можливість реально ознайомитися з основами законодавства у сфері ІВ, що матиме практичну цінність для захисту порушених прав. В Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 № 5/2015 [38] одним із напрямів реформування є захист прав інтелектуальної власності. Як наголошують О. П. Орлюк та Н. В. Савінової, «таке реформування має відбуватися не лише на рівні удосконалення національного законодавства, адміністративних чи судових процедур тощо, але й на рівні правозастосування всіма учасниками відносин, що виникають із приводу інтелектуальної власності. Для цього такі учасники мають розумітися хоча б на основних аспектах цього поняття» [39]. Ми згодні з такою думкою та зазначаємо, що базові знання в цій сфері необхідні студентам всіх спеціальностей (спеціалізацій), тому що виконуючи навчальний план, вони обов'язково будуть виконувати відповідні завдання творчого характеру.

2. Академічний плагіат у студентських роботах.

Як відомо протидія плагіату є одним із ключових завдань державної політики в освітній сфері, на сьогоднішній день. Однак, на наш погляд, попри існування відповідних положень про перевірку наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних та навчальних робіт на академічний плагіат, вітчизняні освітні установи не вживають достатньо-ефективних заходів протидії цьому явищу. Ми вважаємо, що важливим кроком у цьому напрямі є формування нормативної бази для забезпечення виконання студентами всіх вимог, під час написання письмових робіт. Такі кроки мають також

стимулювати студентів до добросесної творчої діяльності, сприяючи, тим самим розвитку якісної студентської науки.

На наш погляд доцільним було б вдосконалити порядок перевірки письмових робіт. Розглянемо таку пропозицію на прикладі перевірки курсової роботи. Відповідно до сучасних вимог курсова робота перед безпосереднім захистом перевіряється на плагіат. У разі невідповідності встановленому відсотку унікальності вона або не допускається до захисту, або ж (якщо відсоток трішки вищий) повертається студенту на доопрацювання. На наш погляд доцільно:

- нормативно передбачити умову за якої студент, у разі незадовільної вже повторної перевірки власної роботи позбавляється можливості на отримання оцінки «відмінно»;

- у разі третьої незадовільної перевірки спеціально створеною комісією має вирішуватися питання про не допуск до захисту такої курсової роботи;

- унеможливити «штучне» підвищення рівня унікальності роботи, шляхом створення відповідних комісій з повторної перевірки роботи на плагіат;

- створити реєстр творів, які не відповідають встановленому відсотку унікальності, що сприяло б якісній та оперативній перевірці аналогічних видів письмових робіт у майбутньому.

Вважаємо, що такі кроки мають сприяти ефективнішій творчій діяльності студента, який повинен буде докласти більше творчих зусиль при написанні роботи. Також це знизить ризик можливого прояву пасивного відношення з боку уповноважених на перевірку робіт осіб, які можуть проігнорувати існуючі вимоги й допустити таку роботу до захисту.

3. Обмежений перелік письмових робіт студентів, які обов'язково мають вноситися до локальних репозитаріїв.

На наш погляд ЗВО потрібно розширити перелік об'єктів, які мають включатися до локальних репозитаріїв. Зокрема мова йде про включення до такого переліку курсових робіт. Адже така робота являє собою творче вирішення завдання, яке, потенційно, може принести матеріальну вигоду його

автору та суспільству. А тому, вона може бути об'єктом неправомірних посягань й, безумовно, потребує додаткового захисту з боку освітньої установи.

4. Відсутність нормативно врегульованого порядку включення письмових студентських робіт до локальних репозитаріїв.

Доцільно розробити й затвердити, на державному рівні, рекомендації щодо порядку перевірки та внесення письмових робіт до локальних репозитаріїв ЗВО. Такі рекомендації повинні сформулювати базові організаційно-правові засади для:

- здійснення детальних перевірок творів на предмет наявності відхилення від встановлених вимог до того чи іншого письмового твору;
- встановлення строків для усунення можливих недоліків технічного характеру у письмових роботах;
- порядку формування кількісного складу незалежної комісії, яка має здійснювати перевірку таких робіт;
- визначення правового статусу такої комісії;
- вдосконалення наявного механізму оприлюднення в локальному репозитарії таких робіт.

На наш погляд запропоновані зміни мають позитивно вплинути на формування ефективної системи захисту прав студентів. В перспективі це має сприяти розвитку якісної студентської науки, що має приносити користь як автору (винахіднику) так і суспільству.

Підсумовуючи зазначене доцільно відзначити, що перелічені й охарактеризовані недоліки потребують усунення, а відповідно й пропозицій щодо вдосконалення існуючого правового регулювання у сфері захисту прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності. Наведенні пропозиції мають забезпечувати розвиток студентської науки в дусі дотримання принципів академічної доброчесності, а також сприяти формуванню позитивного іміджу ЗВО України на міжнародній рівні.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження були виконані поставлені завдання та зроблені теоретичні висновки, а саме:

1. Визначено роль навчального плану як правової основи для виникнення інтелектуального продукту. З'ясовано, у межах виконання завдань, передбачених навчальним планом, студенти (курсанти, слухачі, ад'юнкти) створюють декілька об'єктів інтелектуальної власності. Більшість із таких об'єктів залишаються не використаними на практиці, що може призвести як до втрати нового ефективного вирішення певної проблеми, так і до зловживань, шляхом привласнення таких об'єктів сторонніми особами. Безумовно, ця проблема потребує комплексного дослідження, з метою з'ясування недоліків такого стану та формування авторських пропозицій щодо їх вирішення.

2. Розглянуто питання значення отриманого результату наукової діяльності студента як об'єкта права інтелектуальної власності. Встановлено, що однією із важливих умов підготовки майбутніх фахівців є самостійне виконання останніми наукових досліджень. Виконання таких досліджень передбачає створення чогось нового, що може бути об'єктом правової охорони, а також здатен задовольнити інтереси населення в певній сфері, про що свідчить позитивний іноземний досвід. Поряд із цим залишається ряд актуальних питань пов'язаних із забезпеченням та наданням належної правової охорони об'єктам студентської наукової діяльності.

3. З'ясовано особливості захисту прав студентів на результати інтелектуальної діяльності в іноземних державах. Наголошено, що у провідних іноземних країнах приділяється увага захисту прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності. При чому, окрім наявності відповідних норм у тому чи іншому національному законодавстві, освітні установи самі вживають заходи, спрямовані на недопущення правопорушень у цій сфері. Особлива увага приділяється протидії плагіату, що пов'язується з виконанням студентами значної кількості письмових завдань.

4. Розглянуто питання захисту прав інтелектуальної власності студентів в Україні. Визначено, що необхідність забезпечення захисту прав ІВ передбачена на конституційному рівні, а також визначена окремими положеннями ратифікованих міжнародних угод та договорів. Важливу роль у даному напрямку відіграють кодифіковане та спеціальне законодавство, норми яких забезпечують можливість практично реалізувати право на захист у сфері інтелектуальної власності, в разі його порушення. Поряд із цим, залишається актуальною проблема ефективного захисту таких прав на рівні ВНЗ, що, безумовно, негативно впливає на освітній потенціал нації.

5. З'ясовано основні недоліки українського законодавства щодо захисту прав студентів. Встановлено, що сучасна система захисту прав студентів на об'єкти інтелектуальної власності є недостатньо ефективною. Свідченням цього є значна кількість зловживань, які виникають внаслідок існування недоліків у національному законодавстві. До основних таких недоліків доцільно віднести низький рівень правової освіченості студентів, плагіат у студентських роботах, обмежений перелік письмових робіт студентів, які обов'язково мають вноситися до локальних репозитаріїв та відсутність нормативно врегульованого порядку включення письмових студентських робіт до таких репозитаріїв.

6. Надано пропозиції щодо удосконалення правового регулювання у сфері захисту прав студентів. Наголошено, що пропоновані зміни мають позитивно вплинути на формування ефективної системи захисту прав студентів. Що, в свою чергу, сприятиме розвитку студентської науки в дусі дотримання принципів академічної доброчесності, а також поступово формуватиме позитивний імідж ВНЗ України на міжнародній арені, позиціонуючи їх як конкурентоздатні освітні установи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики. [Електронний ресурс] : сайт: www.ukrstat.gov.ua. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Про ліцензування видів господарської діяльності. [Електронний ресурс] : Закон від 02.03.2015 № 222-VIII. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти. [Електронний ресурс] : Постанова від 30.12.2015 № 1187. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п>.
4. Про вищу освіту. [Електронний ресурс] : Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Гумега О. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: пошук шляхів вдосконалення / О. Гумега // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2014. – № 6. – С. 118 – 125.
6. Лавриш Ю. Е. Особливості організації науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів / Ю. Е. Лавриш // Вісник НТУУ «КПІ». Філологія. Педагогіка: збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 2. – С. 72 – 76.
7. The top 500 sites on the web. [Електронний ресурс] : сайт: www.alexa.com. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.alexa.com/topsites>.
8. Найбагатші люди світу-2017. Рейтинг «Forbes». [Електронний ресурс] : сайт: ukrreporter.com.ua. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrreporter.com.ua/suspilstvo/najbagatshi-lyudy-svitu-2017-rejtyng-forbes.html>
9. Круглик, В. С. Науково-дослідна робота як засіб набуття студентами ІТ спеціальностей професійних компетенцій / В. С. Круглик, М.

О.Вінник, О. О. Плечій // Інформаційні технології в освіті. – 2012. – № 13. – С. 128 – 132.

10. Яковенко Т. В. Науково-дослідна робота як фактор розвитку творчого потенціалу студентів у навчальному середовищі інженерно-педагогічного ВНЗ / Т. В. Яковенко // Наука і освіта. – 2012. – № 8. – С. 168 – 170.

11. Intellectual property rights: policy for students. [Електронний ресурс] : сайт: www.ucl.ac.uk – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ucl.ac.uk/students/policies/intellectual-property-rights>.

12. Кичерова М. Н. Плагиат в студенческих работах: анализ сущности проблемы / М. Н. Кичерова Д. Н., Кыров, П. Н. Смыкова, С. А. Пилипушко // Интернет-журнал «Науковедение». – 2013. – № 4. – С. 1 – 8.

13. 2017 International property rights index. [Електронний ресурс] : сайт: ipri2017.herokuapp.com. – Режим доступу до ресурсу: https://ipri2017.herokuapp.com/admin/elfinder/connector?_token=&cmd=file&target=fls2_SVBSSTIwMTdGdWxsUmVwb3J0SS5wZGY.

14. Андрощук Г. О. Національна інноваційна система Фінляндії: формула успіху / Г. О. Андрощук // Наука та інновації. – 2010. – Т. 6. – № 4. – С. 93 – 107.

15. Ящук Т. А. Зарубіжний досвід фінансування вищої освіти / Т. А. Ящук // Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка і менеджмент – 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку». – 2017. – С. 24 – 26.

16. Конституція України. [Електронний ресурс] : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

17. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. [Електронний ресурс] : Конвенція від 06.09.1952. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_052.

18. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.

[Електронний ресурс] : Конвенція від 24.07.1971. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051.

19. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. [Електронний ресурс] : Конвенція від 20.03.1883. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_123.

20. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року. [Електронний ресурс] : Договір від 19.06.1970. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/895_001.

21. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин. [Електронний ресурс] : Конвенція від 02.12.1961. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_856.

22. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс] : Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

23. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс] : Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

24. Кримінальний кодекс України. [Електронний ресурс] : Кодекс від 05.04.2001 № 2341-III. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

25. Митний кодекс України. [Електронний ресурс] : Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

26. Про авторське право та суміжні права. [Електронний ресурс] : Закон від 23.12.1993 № 3792-XII. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

27. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних. [Електронний ресурс] : Закон від 23.03.2000 № 1587-III. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1587-14>.

28. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. [Електронний ресурс] : Закон від 15.12.1993 № 3687-ХІІ. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

29. Про охорону прав на промислові зразки. [Електронний ресурс] : Закон від 15.12.1993 № 3688-ХІІ. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.

30. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем. [Електронний ресурс] : Закон від 05.11.1997 № 621/97-ВР. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр>.

31. Про охорону прав на сорти рослин. [Електронний ресурс] : Закон від 21.04.1993 № 3116-ХІІ. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>.

32. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг. [Електронний ресурс] : Закон від 15.12.1993 № 3689-ХІІ. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.

33. Про охорону прав на зазначення походження товарів. [Електронний ресурс] : Закон від 16.06.1999 № 752-ХІV. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.

34. Ульянова Г. О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату: дис. на здобуття ступеня д.ю.н. наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Г. О. Ульянова. – Одеса. – 2015. – 433 с.

35. Положення про інституційний репозитарій СумДУ. [Електронний ресурс] : Положення від 23.06.11 № 14. – Режим доступу до ресурсу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/position.jsp>.

36. Про запровадження у ВНЗ навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність». [Електронний ресурс] : Наказ від 20.10.2004 р. № 811. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS3661.html.

37. Про визнання такими, що втратили чинність, накази Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс] : Наказ від 04.03.2015 № 235. –

Режим доступу до ресурсу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/3635->.

38. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». [Електронний ресурс] : Указ від 12.01.2015 № 5/2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

39. Орлюк О. П., Савінова Н. В. Право інтелектуальної власності: обрати не можна відмовитись / О. П. Орлюк, Н. В. Савінова. [Електронний ресурс] : сайт: ndiiv.org.ua. – Режим доступу до ресурсу: <http://ndiiv.org.ua/ua/o-orlyuk-n-savinova-pravo-intelektual/>.